

Uvodnik / Editorial

Tokratna izdaja revije *Lexonomica* objavlja nekatere prispevke z mednarodne konference z naslovom »Ponovna integracija jadranskega trga«, ki je bila organizirana na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru v mesecu decembru 2012.

Konferenca je bila organizirana, ker mineva 20 let od razdružitve некоč enotnega trga Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), ki je desetletja predstavljal temelj celotnega sistema. Bil je ustavna norma primerljivega pomena, kot ga ima »svobodna gospodarska pobuda« v Ustavi Republike Slovenije. Vzpostavljen je bil pravno urejen sistem skupnega trga in vse, kar je bilo povezano s poslovanjem, je bilo enotno in brez odstopanj urejeno v vseh republikah. To so zagotavljali zvezni predpisi, npr. zakon o združenem delu, zakon o podjetjih in zakon o obligacijskih razmerjih. Prej so ta področja urejale splošne uzance, a v 50. in 60. letih so bila opuščena pravna pravila šestih območjih, ki so veljala v Kraljevini Jugoslaviji. Z odpravo različnih sistemov je bilo veliko težav, a kljub temu je bil do začetka 70. let trg SFRJ zelo enoten. Veliko vlogo je imelo zvezno sodišče, ki je vplivalo na skupno prakso. Vojska je imela poseben položaj in se je veliko ukvarjala z gospodarstvom. Podatki o tem so se vodili izven bilance SFRJ. V veljavi so bili temeljni zakoni, ki so republikam dovoljevali odstopanja, in zakoni, ki so veljali enotno na jugoslovanskem trgu. Po ustavi iz leta 1974, ko so republike dobile status države, pa je ta težnja k enotnosti počasi upadla in vsaka republika je »na skrivaj« začela po svoje krojiti tudi gospodarsko področje, čeprav ne toliko pravno kot v praksi. Z razpadom države leta 1991 je bil tudi prej enotni trg povsem razdeljen, zaradi česar je nastala ekonomska škoda podjetjem v vseh novonastalih državah. Obenem je vsaka zase začela razvijati nove ekonomsko-politične odnose in vzpostavila svoja pravila gospodarskega prava.

Vsem republikam bivše Jugoslavije je skupna usmerjenost k EU in postopno pristopanje k tej integraciji. Širitev je v luči vse tesnejšega povezovanja med državami Evrope eno izmed najmočnejših političnih orodij EU, ki državam članicam zagotavlja vključitev enakovrednega »ekipnega igralca« v danes sedemindvajsetčlansko moštvo Unije. Pri tem širitev ni le vplivno politično orodje za prestrukturiranje oz. preoblikovanje države kandidatke v smislu nujne prilagoditve zaradi članstva v EU, ampak je tudi pomembno orodje za povečanje obsega notranjega trga. Večji notranji trg odpira nove gospodarske priložnosti, to pa omogoča razcvet blaginje in konkurenčnosti EU na globalni ravni. Končno pomeni razširjena EU še močnejšega mednarodnega partnerja,

saj je z vsako novo državo članico enoten glas EU v mednarodnih odnosih še glasnejši. Širitve EU so zgotovba o uspehu za celotno Evropo, ki je ne delijo, temveč »združujejo v raznolikosti«. Medtem ko je Slovenija članica EU od leta 2004, je Hrvaška zaključila pristopna pogajanja in bo s 1. 7. 2013 postala članica EU. Status kandidatke za članstvo v EU imajo tudi Makedonija, Črna gora in Srbija. Drugim državam Zahodnega Balkana (Albanija, BiH in Kosovo, kakor ga opredeljuje Resolucija Varnostnega sveta Združenih narodov 1244) je bilo obljubljen članstvo v EU, ko bodo pripravljene (t. i. morebitne države kandidatke). S tržnega vidika je bistveno to, da imajo države, ki sodelujejo v pridružitvenem procesu, prost dostop do enotnega trga EU za skorajda vse svoje izvozne izdelke. Najpomembnejši del tega procesa je namreč stabilizacijsko-pridružitveni sporazum, ki opredeljuje vzajemne pravice in dolžnosti med EU in posamezno državo Zahodnega Balkana ter med drugim zahteva spoštovanje osnovnih demokratičnih načel in temeljev notranjega trga EU, kar bo, ob hkratni uvedbi prostotrgovinskega območja z EU, omogočilo povezavo gospodarstev Zahodnega Balkana z gospodarstvom EU.

Na osnovi tega procesa je v prihodnjih nekaj letih pričakovati ponovno integracijo bivšega jugoslovanskega trga (ki je danes v praksi pogosto označen kot »jadranski trg«), tokrat v okviru enotnega trga EU. S tem tržišča posameznih držav bivše SFRJ ne bodo samo pridobila njegovih prednosti, temveč bodo vključena tudi v obstoječe izzive enotnega trga EU, ki bo konec leta 2012 praznoval 20. obletnico obstoja. Osrednji izziv trga EU je v uravnoteženju cilja enotnosti z vse večjo raznolikostjo držav članic (gl. Akt za enotni trg, ki ga je izdala Evropska komisija marca 2011). V tako raznoliki EU, kakršno imamo danes in kakršna bo po nadaljnjih širitvah, namreč povsem enotna pravila za vse niso niti učinkovita v praksi niti demokratično legitimna. V tem procesu bodo vse bivše republike SFRJ imele priložnost soustvarjanja enotnega trga EU, pri čemer bodo lahko z EU delile pridobljene izkušnje z ekonomsko integracijo v okviru SFRJ, ki je podobno kot današnja EU imela centralistične in decentralistične tendence.

Cilj znanstvene konference je bil, da se sestanejo pravniki in ekonomisti iz obravnavane regije, ki se raziskovalno ukvarjajo s tržnim področjem, in izmenjajo svoje izkušnje in predvidevanja glede ponovne združitve jugoslovanskega tržišča v okviru EU. Posamezne države bivše Jugoslavije so namreč na različni stopnji pridružitvenega procesa, zato se tudi pravila glede tržnega sodelovanja med EU in temi državami razlikujejo, čeprav je trg tisto področje, na katerem EU in države kandidatke najprej odpravijo ovire. Po drugi strani se tudi EU sooča s številnimi izzivi na področju trga. Gospodarska kriza je povečala nacionalizem, ki skozi različne pore ogroža

delovanje notranjega trga. Težave še povečuje ekonomska nuja za vzpostavitev fiskalne unije EU. S tega vidika lahko države bivše Jugoslavije za EU predstavljajo pomemben vir izkušenj o tem, kako ekonomsko povezati raznolike države.

Ker se raziskovalci mlajše generacije od tržnih pravil in prakse SFRJ običajno (neupravičeno) oddaljujejo, je bil namen znanstvene konference spregovoriti o teh izkušnjah in o tem, kako jih čim koristneje prenesti na raven EU s ciljem, da bi ekonomska povezava bivših jugoslovanskih republik v okviru EU čim učinkoviteje delovala. Za Slovenijo kot članico EU z zelo pomembnimi ekonomskimi interesi na Zahodnem Balkanu je tematika izjemno pomembna, saj integracija nekdanjega jugoslovanskega trga predstavlja vir novih tržnih priložnosti ter pravno in politično stabilnost celotne regije, katere članica je tudi Slovenija.

Izr. prof. dr. Janja Hojnik

